

Veckans växt v. 32 2011

Tirsen

Vårt odlade plommon (*Prunus domestica* L.) har många nära anförvanter inom släktet *Prunus*. Gemensamt för dessa är att de tenderar att ha mindre frukter än de gängse plommonen. "Småprunusarna" kan variera i färg, form, storlek och smak. Många är väl så goda som plommonen, andra har en mer bitter smak och kan vara adstringerande. Till den senare gruppen hör krikon (*P. insititia* L.) och slån (*P. spinosa* L.).

Plommon och krikon hybridiserar lätt med varandra, vilket även förvildade krikon och vildväxande slån

gör. *Prunus*-släktet kan sålunda vara svårt att definiera till art. I tillägg tenderar "småprunuserna" att ha lokala namn, vilket ytterligare försvårar bestämningen. Fotografierna till denna veckans växt är tagna på Österlen, där de avbildade frukterna kallas tirsen. Vad är då tirsen? Är det detsamma som terson? Hur förhåller sig terson till terser? Är terser synonyma med thereser?

Låt oss utgå från terser. Denna beteckning är enligt litteraturen ett lokalt namn för krikon (*P. insititia* L.) huvudsakligen använd i norra Skåne, södra Småland och Blekinge. Terser har klotrunda frukter, och påträffas såväl odlade i äldre trädgårdar som förvildade. Namnet är snarlikt thereser, en småfruktig lokal västgötsk plommonsart som är beskriven av O. Eneroth i dennes pomologi 1866. Till skillnad från sydsvenska terser, så är thereser-frukterna avlånga till formen. Det anses dock vara samma namn som ligger bakom de båda beteckningarna.

Professor R. Sernander (1866-1944) använder i sina *Prunus*-arbeten beteckningen terson, som ibland setts som en försvenskning av namnet terser. Det bör dock noteras att Sernander själv uteslutande använder terson som beteckning för hybriden mellan krikon och slån. Hybriden kan vara mer eller mindre lik någon av föräldrarna. Den tenderar också att vara mer eller mindre steril. Variationen hos den naturligt förekommande hybriden och dess återkorsningar med föräldrarna är med andra ord stor.

Återstår frågan om tirsen, som kan antas vara ett lokalt uttal av terson. Det är dock tveksamt om våra avbildade tirsen verkligen är korsningar mellan krikon och slån, mer troligt är de terser. Oavsett ger de med sin kärva smak en underbar sylt, en njutbar lokal österlensk produkt.